

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde soru bankası hazırlayan bir öğretmen olarak, bu yeni modelin ölçme ve değerlendirme felsefesini anlamak, sorularınızın geçerliliği ve kalitesi açısından kritiktir. Model, sadece bilginin hatırlanmasını değil, beceriye dönüşmesini ve süreç odaklı değerlendirmeyi merkeze almaktadır.

İstediğiniz başlıklar doğrultusunda, kaynaklara dayalı rehberiniz aşağıdadır:

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Ölçme ve Değerlendirme Özeti

Bu modelde ölçme ve değerlendirme, öğrenme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır ve "sonuç odaklı" olmaktan ziyade "**süreç ve sonuç odaklı**" bir yapıdadır.

- **Bütüncül Yaklaşım:** Model; bilgi, beceri, değer ve eğilimleri ayrı ayrı değil, birbiriyle etkileşim halinde ele alır. Öğrenci sadece akademik bilgiyle değil; zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki gelişimiyle bir bütün olarak değerlendirilir.
- **Bilgi Değil, Beceri Odaklılık:** Eski sistemdeki "bilginin yoklanması" anlayışından, "bilginin uygulanışının yoklanması" anlayışına geçilmiştir. Birbirinden ayrı bilgi parçacıkları yerine "bütünleşik beceriler" ölçülür.
- **Süreç Bileşenleri:** Öğrenme çıktıları, "içerik" ile "becerinin süreç bileşenlerinin" (örneğin; çözümleme, çıkarım yapma, sentezleme) harmanlanmasıyla oluşur. Sorularınızın bu süreç bileşenlerini (becerinin adımlarını) ölçmesi gerekir.
- **Bağlam Temelli Sorular:** Soruların gerçek yaşamla ilişkili, öğrenci için anlamlı bir bağlam (senaryo, grafik, olay örgüsü) içinde sunulması esastır.

2. Modele Uygun Çoktan Seçmeli Soru Hazırlama Püf Noktaları

Maarif Modeli'nde çoktan seçmeli sorular, sadece ezber bilgisini değil, üst düzey düşünme becerilerini ölçmek için yapılandırılmalıdır.

- **Bağlam (Senaryo) Kullanımı:** Sorularınızı mutlaka bir bağlam üzerine kurmalısınız. Bu bağlam; gerçek yaşam durumları, grafikler, deney düzenekleri veya metinler olabilir. Öğrenci soruyu çözerken, o bağlamdaki verileri analiz edip öğrendiği kavramlarla ilişki kurmalıdır.
- **Doğru Cevabı Gizlenmiş Sorular:** Üst düzey becerileri ölçmek için "cevabı gizlenmiş" soru tipini kullanın. Bu tip sorularda öğrenci, seçenekteki cevabı doğrudan metinde bulamaz; verilenlerden yola çıkarak **çıkartım yapmak** zorundadır.
- **Çeldiricilerin Niteliği:** Çeldiriciler (yanlış şıklar) rastgele yazılmamalıdır. Çeldiriciler, öğrencilerin o konuyla ilgili yaygın **kavram yanlışlarını** veya eksik öğrenmelerini yansıtacak şekilde kurgulanmalıdır. Bu, sorunun ayırt ediciliğini artırır.
- **Birleşik Yanıtlı Sorular:** Birden fazla öğrenme çıktısını veya bir becerinin birden fazla basamağını ölçmek için "birleşik yanıt vermeyi gerektiren" (öncüllü sorular gibi) yapılar kullanabilirsiniz.
- **Netlik ve Odaklanma:** Soru kökünde ne istendiği net olmalı, öğrencinin zihnini karıştıracak gereksiz detaylardan (bağlamın işlevsiz kısımlarından) arındırılmalıdır.
- **Gelişim Özellikleri:** Seçenek sayısı, kullanılan görselin boyutu ve dil, öğrencinin yaş ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır.

3. Soru Yazım ve Kontrol Listesi (Checklist)

Yazdığınız her soruyu veya soru grubunu aşağıdaki kriterlere göre kontrol edebilirsiniz:

No	Kontrol Kriteri	Kaynak
1	Öğrenme Çıktısı ile Uyum: Soru, hedeflenen öğrenme çıktısını ve o çıktının "süreç bileşenini" (örn: analiz etme, yorumlama) ölçüyor mu?	
2	Bağlam/Senaryo: Soru, gerçek yaşamla ilişkili, öğrenci için anlamlı bir bağlam veya problem durumu içeriyor mu?	
3	Ezberden Uzaklık: Soru, sadece bilginin hatırlanmasını mı yoksa bilginin yeni bir durumda kullanılmasını/transfer edilmesini mi gerektiriyor?	
4	Çeldirici Mantiğı: Yanlış seçenekler (çeldiriciler), konuyla ilgili muhtemel kavram yanlışlarına veya eksik öğrenmelere dayanıyor mu?	
5	Gereksiz Bilgi: Bağlam/paragraf, sorunun çözümü için gerekli olmayan, dikkat dağıtıcı ve kafa karıştırıcı gereksiz detaylardan arındırılmış mı?	
6	Olumsuz Kök Vurgusu: Eğer soru kökü olumsuzsa (değildir, ulaşamaz vb.), bu ifade koyu veya altı çizili olarak vurgulanmış mı?	
7	Seçenek Dengesi: Doğru cevap, diğer seçeneklerden belirgin şekilde daha uzun veya daha kısa mı? (İpucu vermemeli, dengeli olmalı).	
8	Görsel Okuryazarlık: (Varsa) Kullanılan tablo, grafik veya görsel, sorunun çözümü için işlevsel mi ve öğrencinin görsel okuryazarlık becerisini kullanmasını gerektiriyor mu?	
9	Şans Başarısı: Soru, öğrencinin cevabı sadece tahmin ederek bulmasını zorlaştıracak şekilde (örneğin en doğru yanıtı bulma veya çıkarım yapma) kurgulanmış mı?	

4. Yapay Zeka (Bot) İçin Soru Yazdırma İstemi (Prompt)

Bir yapay zeka botuna soru yazdırırken, modelin terminolojisini ve beklentilerini ona öğretmeniz gerekir. Aşağıdaki şablonu kopyalayıp, parantez içindeki alanları kendi konunuza göre doldurarak kullanabilirsiniz:

Yapay Zeka İstemi (Prompt):

"Sen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli konusunda uzmanlaşmış, ölçme ve değerlendirme alanında yetkin bir öğretmensin. Senden, aşağıda belirteceğim kriterlere ve 'Öğrenme Çıktısı'na tam uyumlu, özgün, çoktan seçmeli bir soru yazmanı istiyorum.

Kriterler:

1. **Modelin Felsefesi:** Soru, sadece ezber bilgiyi (hatırlamayı) değil, verilen bilgiyi kullanmayı, analiz etmeyi veya transfer etmeyi ölçmelidir.
2. **Bağlam Temelli Olmalı:** Soruyu doğrudan sorma. Önce gerçek yaşamla ilişkili, ilgi çekici bir hikaye, bir problem durumu, bir deney düzeneği veya bir olay örgüsü (senaryo) kurgula. Öğrenci cevabı bu bağlamı analiz ederek bulsun.
3. **Süreç Bileşeni:** Soru, ilgili öğrenme çıktısının [BURAYA SÜREÇ BİLEŞENİNİ YAZIN, ÖRN: ÇÖZÜMLEME / YORUMLAMA / ÇIKARIM YAPMA] basamağını ölçmelidir.
4. **Çeldiriciler:** Yanlış şıklar rastgele olmamalıdır. Öğrencilerin bu konuda sıkça düştüğü kavram yanlışlarını veya işlem hatalarını içeren mantıklı çeldiriciler yaz.
5. **Soru Türü:** [BURAYA TÜRÜ YAZIN: ÖRN: CEVABI GİZLENMİŞ / EN DOĞRU YANITI İSTEYEN] türünde, çıkarım yapmayı gerektiren bir soru olsun.

İlgili Ders ve Konu: [DERS ADI VE KONUSU] **Hedeflenen Öğrenme Çıktısı:** [KAZANIM/ÖĞRENME ÇIKTISI KODU VE AÇIKLAMASI]

Çıktı Formatı:

- **Soru Metni (Bağlam):**
- **Soru Kökü:**
- **Seçenekler (A, B, C, D, E):**
- **Doğru Cevap:**
- **Çözüm ve Analiz:** (Hangi beceriyi ölçtüğünü ve çeldiricilerin neden seçildiğini açıkla)."

Bu prompt, botun sadece "X nedir?" gibi basit sorular yerine, Maarif Modeli'nin talep ettiği "beceri ve bağlam odaklı" sorular üretmesini sağlayacaktır.

Bağlam temelli soru hazırlarken, öğrencinin teorik bilgisini gerçek yaşam durumlarıyla ilişkilendirmesini sağlamak esastır. Maarif Modeli çerçevesinde, "modul-5-yayın-2" kaynağında belirtilen kriterlere göre dikkat etmeniz gereken temel hususlar şunlardır:

1. Bağlamın Niteliği ve İçeriği

- **Gerçek Yaşamla İlişki:** Kurguladığınız senaryo (bağlam), öğrencinin yakın veya uzak çevresinde karşılaşılabileceği, onun için anlamlı ve gerçekçi bir durumu yansıtmalıdır.
- **Üst Düzey Düşünme:** Soru, sadece ezber bilgiyi değil; analiz etme, hipotez kurma ve çözüm üretme gibi üst düzey zihinsel becerileri harekete geçirmelidir.
- **Gerçekçi Veriler:** Senaryoda kullanılan veriler kurgusal olsa dahi bilimsel gerçekliğe veya hayatın olağan akışına uygun olmalıdır.

2. Yapısal Özellikler

- **Netlik ve Odaklanma:** Bağlam, gereksiz ayrıntılardan ve dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırılmalı, sadece problem durumunu net bir şekilde ifade etmelidir.
- **Soru Sayısı:** Hazırladığınız tek bir bağlam (hikâye/senaryo) üzerinden **2 ila 5 arasında** soru sormanız önerilir.
- **Uygunluk:** Metnin veya kurgunun uzunluğu, hedef kitlenizdeki öğrencilerin yaş ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır.

3. Çözüm Süreci

- **Bağlamı Kullanma Zorunluluğu:** Sorular, öğrencinin metindeki/görseldeki verileri analiz ederek çözebileceği şekilde tasarlanmalı, bağlamdan tamamen kopuk olmamalıdır.
- **Problem Çözme Adımları:** Öğrenci soruyu çözerken problemi anlama, öğrendiği kavramlarla ilişkilendirme, çözüm planlama ve değerlendirme basamaklarını kullanmalıdır.

Bu kriterlere uygun bir taslak oluşturmak isterseniz, elinizdeki bir kazanımı paylaşabilirsiniz; birlikte o kazanıma uygun bir bağlam kurgusu oluşturabiliriz.

Çoktan seçmeli sorularda çeldiricilerin (yanlış seçeneklerin) temel görevi, konuyu gerçekten bilen öğrenci ile bilmeyeni ayırt etmektir. Maarif Modeli çerçevesinde, kaynaklara göre çeldiriciler şu özelliklere sahip olmalıdır:

1. **Kavram Yanılgılarını Yansıtmalı:** Çeldiriciler rastgele yanlış cevaplar olmamalıdır. Öğrencilerin o konuyla ilgili sıkça düştüğü kavram yanılgılarını, eksik öğrenmeleri veya yaygın hataları içermelidir,.
2. **Soru Köküyle İlişkili ve Mantıklı Olmalı:** Çeldiriciler, soru köküyle alakasız olmamalı, konuyu bilmeyen bir öğrenciye mantıklı gelebilecek nitelikte kurgulanmalıdır,.
3. **Yapısal Denge ve Uzunluk:** Seçenekler arasında mantıklı bir denge bulunmalıdır. Doğru cevap, çeldiricilerden belirgin şekilde daha uzun veya daha kısa olmamalıdır; bu durum öğrenciye ipucu verebilir,.

4. **Şans Başarısını Azaltmalı:** İyi kurgulanmış çeldiriciler, öğrencinin cevabı sadece tahmin ederek bulmasını zorlaştırır ve şans başarısını düşürür.

Bu kriterlere uygun bir çeldirici yazımı pratiği yapmak ister misiniz? Bir konu belirlerseniz, potansiyel kavram yanlışları üzerinden çeldirici örnekleri oluşturabiliriz.